

Відгук
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Вакуленко Валентини Миколаївни
на дисертацію **Панченко Віолетти Володимирівни**
«Організація контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних
мов у вищих педагогічних навчальних закладах України
(кінець XX – початок XXI ст.)», представлену до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність теми дослідження В. В. Панченко, представленого до захисту, не викликає сумнівів, оскільки введення до практики вищої школи нової системи оцінювання знань свідчить про існуючий пошук ефективних підходів до організації контролю результатів навчальної діяльності студентів. Одним із шляхів удосконалення системи контролю є звернення до набутого у вітчизняній педагогічній теорії та практиці досвіду його здійснення, неупереджений аналіз і творче використання в умовах сучасних реалій педагогічної спадщини минулого.

Невід'ємною частиною організації освітнього процесу у закладах вищої освіти є проблема організації контролю навчальної діяльності студентів. Проте, як і раніше, сучасна історико-педагогічна наука охоплює головним чином загальні питання розвитку школи й педагогічної думка і недостатньо приділяє уваги вивченню історичного досвіду організації контролю окремого профілю, зокрема майбутніх учителів іноземних мов. Водночас накопичений історією вітчизняної вищої педагогічної школи досвід організації контролю за навчальною діяльністю майбутніх учителів іноземних мов становить великий інформаційний пласт, що потребує серйозних і системних розвідок, оскільки він ще не був предметом окремого дослідження і недостатньо представлений у науковій літературі.

У ракурсі зазначеного, виконане дослідження є актуальним, оскільки розкриває питання організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних закладах вищої освіти на межі XX –

XXI століть – періоду, який характеризувався активним реформуванням вітчизняної вищої школи, переосмисленням змісту і шляхів професійної підготовки педагогічних кадрів, пошуком нових форм і методів оцінювання та контролю навчальної діяльності студентів закладів вищої педагогічної освіти.

Для вибору теми кандидатської дисертації з урахуванням порівняльного аналізу також є достатні підстави. У цьому зв'язку авторка звертається до протиріч між глибокими теоретичним наробками щодо суті, форм, методів, видів і функцій контролю і недостатнім їх використанням у сучасній практиці підготовки вчителів іноземної мови; підвищенням вимог до організації контролю навчальної діяльності в умовах Болонського процесу і відсутністю обґрунтованих науково-практичних рекомендацій щодо їх здійснення; накопиченим у вітчизняній педагогічній думці минулого цінним досвідом організації контролю навчальної діяльності студентів і відсутністю його узагальнення з метою критичної оцінки і творчого використання в умовах сучасної освіти.

Тема дисертації „Організація контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець XX – початок XXI ст.)”, її об'єкт, предмет, мета та завдання відповідають спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Цю тему належним чином затверджено й узгоджено відповідно до чинних нормативних документів. Відповідно до мети і завдань було застосовано комплекс методів, характерних для науково-педагогічних праць.

Вважаємо доцільним також вибір автором хронологічних меж дослідження, які характеризувалися зміною традиційної освітньої парадигми, що мало безпосередній вплив на особливості підготовки педагогічних кадрів; прийняттям закону «Про вищу освіту»; розробкою низки новітніх освітніх програм і проектів в галузі іншомовної педагогічної освіти.

Грунтовне вивчення дисертанткою теоретичних аспектів досліджуваної проблеми дозволило визначити різні підходи до тлумачення контролю навчальної діяльності, а саме: як специфічну для обліку успішності задачу (Г. Щукіна); як систематичний облік, організацію спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю учнів (М. Сорокін, Н. Ковіна); як науково обґрунтовану систему перевірки результатів освіти, навчання, виховання студентів (В. Аванесов); як засіб керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів з боку педагога, у ході якого відбувається систематичне поступове оцінювання й корекція підготовки фахівця як в контексті засвоєння знань, умінь і навичок, так і виховання його особистості (Л. Русакова); як діяльність, метою якою є визначення рівнів навченості і приведення отриманих результатів до професійного рівня (Л. Романишина, Ю. Головач) тощо.

Значну увагу в дисертації приділено аналізу суспільно-політичних та організаційно-педагогічних передумов організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов педагогічних ЗВО України досліджуваного періоду, серед яких дисертантка виділяє поступове загострення у післявоєнний період суспільної потреби у спеціально підготовлених учителях іноземних мов; зростання соціального запиту на практично-орієнтовану середню освіту з метою прискорення соціально-економічного розвитку держави; розвиток педагогічних уявлень щодо оцінки результатів освітньої діяльності; інституціалізація педагогічної освіти в цілому і професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов зокрема; формування нормативно-правового забезпечення в галузі освіти в післявоєнний період; початок процесу організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої педагогічної освіти України із застосуванням ЕОМ; розширення профілю підготовки вчителів іноземної мови; посилення ідей полікультурної освіти тощо.

До важливих позитивних здобутків дослідниці належать виокремленні історіографічні етапи організації контролю результатів навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов педагогічних закладів вищої освіти України кінця XX – початку XXI ст.: I етап (1980 – 1990 рр.) – етап формалізованого підходу до організації контролю знань за умов надмірної централізації системи освіти, II етап (1991 – 2004 рр.) – етап диференціації та індивідуалізації контролю навчальної діяльності у педагогічних закладах вищої освіти України, уніфікації вимог до його здійснення, III етап (2005 – 2014 рр.) – етап запровадження рейтингового контролю та реалізації компетентнісного підходу до іншомовної педагогічної освіти.

Важливим аспектом роботи є ґрунтовний аналіз навчально-методичного забезпечення контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов; застосування різноманітних форм і методів контролю (екзаменів, заліків, внутрішньосеместрових атестацій, педагогічних практикумів, навчальних конкурсів, колоквіумів, ректорських та комплексних контрольних робіт, індивідуальних домашніх контрольних робіт, творчих самоаналізів, тестування, опитування, проектних завдань, есе, діалогізації текстів, реферування, методу портфоліо тощо); виділення особливої ролі суб'єкт-суб'єктної та комп'ютерно-опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу в мотивації творчого навчання, створенні умов для ефективної самостійної роботи, самоконтролю та самооцінки.

Суттєвими позитивними рисами рецензованої дисертації є також:

- використання широкої джерельної бази (481 найменування), серед яких чільне місце займають архівні документи (105 найменувань), нормативно-правові документи, бібліотечні фонди, періодичні видання у галузі педагогіки, наукові праці видатних вітчизняних та зарубіжних учених, ресурси мережі Інтернет;

- наведення додатків (7), таблиць (2), що підтверджують достовірність виконаної роботи, інформативно доповнюють її зміст.

Таким чином, наукова новизна одержаних результатів полягає, передусім, у здійсненні цілісного аналізу проблеми організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України в кінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Виявлені результати та основні положення дослідження широко апробовані авторкою на одинадцяти міжнародних, однієї всеукраїнської, двох регіональних науково-практичних конференціях, висновки дослідження обговорено на засіданнях кафедр педагогіки та психології, іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (2017 – 2019 рр.)

Основні положення та результати наукового дослідження Панченко Віолетти Володимирівни відображені у 23 наукових працях, серед яких 20 одноосібних, із них: 9 статей опубліковано в фахових науково-педагогічних виданнях України, 2 – публікації в закордонних виданнях (1 – одноосібна), 12 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій (10 – одноосібних). Наукові положення та висновки дослідження повно викладено в означених друкованих працях.

Автореферат відбиває зміст і структуру дисертації, надає чітке уявлення про особливості проведеної дослідницької роботи та її результати. Зміст автореферату та основних положень дисертації ідентичний.

Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті Панченко В. В., належним чином розкриті і обґрунтовані в рукопису дисертації.

Наголошуючи на достовірності та доцільності наукових здобутків Віолетти Володимирівни Панченко, висловлюємо деякі зауваження та побажання:

1. У вступі на ст. 24 здобувачка слушно висуває суперечність між ґрунтовними теоретичними наробками дослідників кінця ХХ – початку

XXI ст. щодо суті, форм, методів, видів і функцій контролю та недостатнім їх використанням у сучасній практиці підготовки вчителів іноземних мов. Із огляду на це, бажано було б більш детально пояснити ступінь розв'язання даного протиріччя у процесі дослідницької роботи.

2. Зміст і практичне значення наукового дослідження, на наш погляд, стали б більш вагомими за умови ґрунтовного аналізу дисертанткою помилок і перешкод, що гальмували та й продовжують гальмувати розвиток проблеми організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов.

3. Позитивної оцінки заслуговує представлена В. В. Панченко періодизація організації контролю навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, представлена у параграфі 1.3. Однак, визначені критерії періодизації (офіційна освітня політика держави, рівень розвитку теорії та практики вищої педагогічної освіти, вимоги до вчителя) не були схарактеризовані належним чином.

4. Варто було б у роботі використати емпіричні методи дослідження (анкетування, інтерв'ювання, опитування тощо) з метою виявлення ставлення викладачів і студентів до проведення певних видів, форм контролю, застосування того чи іншого методу. Це дало б змогу, враховуючи думки безпосередніх учасників освітнього процесу, більш чітко сформулювати перспективи використання набутого досвіду в сучасних закладах вищої педагогічної освіти.

5. Наукове значення рецензованої роботи підвищилося б, якби авторка зазначила архівні джерела, що були вперше введені до науково обігу.

Висловлені зауваження не знижують наукової цінності проведеного В. В. Панченко дослідження, яке підтверджує наукову зрілість і професійну компетентність дисертантки, а отримані нею наукові результати мають

Виконане дослідження є цілісним, завершеним та відповідає встановленим вимогам пп. 9, 11–15 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року, № 567 від 27.07.2016 року, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її авторка, Панченко Віолетта Володимирівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри адміністрування та управління освітою
Донецького обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти

педагогічної освіти

В. М.

Григорук *Григорук*

Ковальчук *Н.В. Билан*

